

פרשת משפטים

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חנם (כא, ב)

הדרך להחליץ ממעגל הפשע

...לכלא תל מונד לחצי שנת מאסר בלבד, בהתחשב בחרטתו של הנאשם, ובהבטחתו כי לא ישוב לעסוק עוד בגניבה"...

הנער הנאשם תלה עיניים נבוכות בשופט, נדמה היה לו כאילו מאן דהוא, לוחץ בכוח איתנים על רקותיו, עד כי ראשו חשב להיבקע. מה יהיה גורלי בכלא זה? הלא נוראה היא אפילו המחשבה על כך. רחמים, חמלה! אל תשלחני לכלא, אני אבוד לעולמים! נתפרצה הקריאה הנואשת מפי הנער.

השופט כבר קם מכסאו, המשפט הסתיים...

וכי האשמה בי? האם אני המצאתי את חוקי המאסר ואת מושגי בית הסוהר? האם יש דרך אחרת לעבריינים? דיבר השופט יעקב קלטרזון לעצמו, כשהוא מפסיע בחדרו הלוחך ושוב, בפסיעות עצבניות, כשהוא נושך את שפתו התחתונה, ולוטש עיניים בוהות אל שולחן הכתיבה בביתו, שעליו פרוס מכתב קמוט המואר על ידי אלומת אור, שנזרקה ממנורת השולחן החיננית. נראה עוד פעם מה רצונו ממני, המהם לעצמו, כשהוא מתיישב בכורסתו ונוטל את המכתב בידו... כבר שנתיים ימים חלפו, מאז חרצת עלי את משפטך, לחצי שנת מאסר בכלא תל מונד. ארורים בני האדם אשר חוקיהם המתועבים חיסלוני לעד.

כנער תמים שגנבה אחת מאחוריו, להשביע רעבונו, נכנסתי לתל מונד, וכפושע מועד היודע את כל מעמקי העולם התחתון יצאתי משם. הבטחתיך בשעתו כי לא אשוב עוד לגניבה, ועתה האומנם מסוגל אני לעמוד בכך? הלא מורים רבים היו לי מאז, אשר טמאו את טהרת נפשי ואמללוני לעד, מה עוללת לי! מאז אני מתדרדר במדרון הפשע לאין מעצור, והאחריות לחיי המתועבים על ראשך תחול לעד...

והלא אין דרך אחרת, לחש השופט קלטרזון שוב לעצמו. מה נורא הדבר, והלא נער זה היה נראה באמת כנער תמים אלא שנכשל פעם. עוד זעקתו מהדהדת באוזני... רחמים, חמלה אני אבוד לעד... וכי היתה לפני עצה אחרת? עיניו תהו בחלל ונתקלו בארון הספרים. מבלי משים פתח ספר ועלעל בו אנה ואנה.

לפתע נתקלו עיניו בפסיקה מסוימת "עבד עברי האמור בתורה, זה ישראלי שמכרו אותו בית דין על כורחו או המוכר עצמו לרצונו. כיצד? גנב ואין לו לשלם את הקרן, בית דין מוכרין אותו..." עיניו ריצדו על פני השורות, והוא המשיך לקרוא: "כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך... כל עבד עברי או אמה עבריה, חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה. בכסות ובמדור. וחייב לנהוג בו מנהג אחווה..." השופט קלטרזון סגר את הספר. על כריכתו התנוססו מוזהבות האותיות "יד החזקה" להרמב"ם. הוא שקע בהרהורים...

...אחימלך ראש בית הדין, בקרית יערים אשר ביהודה, התנוודד לרגע קט על מושבו, ונעץ עיניים חודרות בעלם הצעיר העומד לפניו, שידיו לפותות בידי שני שוטרים כבדי גוף, השומרים על כל תנועה מתנועותיו. ובכן, הנך אומר כי גנבת וטבחת את כבשתו של עמיאל שכנך, כי פקד הרעב את ביתך ולא יכולת לעמוד בפני בכייתם של אחיך היתומים הקטנים. אך אילו לא היית נותן בכוס עינך, אלא עובד ומשתכר לפרנס את משפחתך, לא היית מגיע למצב מביש שכזה. האם תוכל לשלם את דמי השה אשר טבחת?

כסף! וכי מניין לי כסף, אילו היה לי כסף לא הייתי מגיע לגניבה זו, השיב הנאשם ששערותיו הפרועות גולשות על כתפיו, ועיניו משורגות בגידים אדמדמים אשר העידו כי לא נזיר מיין העלם.

פרשת משפטים

"ואם אין לו, ונמכר בגנבתו", חרץ אחימלך בקול קר ומתכתי. מחר יובא העלם להימכר לעבד עברי בבית הדין, והכסף אשר יתקבל תמורתו יינתן לבעל השה. ראש בית הדין קם ממקומו. כל הנוכחים גם הם קמו מכיסאותיהם לאות כבוד.

לרגע השתהה אחימלך, כאילו שכח דבר מה. נא לציין בפסק הדין, כי האדון שיקנה את העבד יחויב לפרנס בכבוד גם את בני משפחת הנאשם, הוסיף טרם עוזבו את טרקלין הדיונים.

שנים עברו... יום אביב שמרביתו כבר חלפה, במרפסת ביתו יושב אחימלך, והוגה בספר התורה הפרוס לפניו.

לפתע צעדים כבדים אך הססניים נשמעים בחצר. לעיני אחימלך נגלה גבר כבן שלושים. עיניו מביעות תום, אך ניכר בהם כי בעליהם עבר סבל רב בימי חייו. בניד ראש קל הראה אחימלך להלך כי הוא רשאי לגשת. כאשר ניצב לפניו ללא תנועה, וידיו חבוקות על לוח ליבו, התבונן בו אחימלך בפליאה. היה בו משהו מוכר אלא שבשום אופן לא יכול היה להיזכר מהיכן הוא מכירו. התזכרני? שאל ההלך.

אחימלך דפדף בזיכרונו על פני אלפי אנשים. דמויות ומאורעות חלפו לפניו בקצב מסחרר. גם נעימת הקול הזכירה לו דבר מה, אך לא מצא עדיין נקודת אחיזה. הוא הניע ראשו לשלילה. לפני שש שנים דנתני להימכר ממכרת עבד. בבת אחת, נזדקר לפני אחימלך, אותו מעשה בעלם פרוע השיער, שנשפט להימכר בעוון גניבת השה מבית רעהו.

עד כמה הוא השתנה חשב אחימלך, ואמר לאיטו: אכן נזכרתי בך, ומה מעשיך כיום? באתי להודות לך אדוני השופט, על ידי המשפט שחרצת עלי, כפי שגזרה התורה הקדושה, שהינך כרגע הוגה בה, שונו כל חיי. האדון אשר נמכרתי לו החזיקני בביתו כבן, והוא אשר גמל אותי משכרותי, הורני את חוקי התורה הקדושה, נתן לי ממיטב אכלו, העסיקני בעבודה אך לא הכביד עלי. הייתי לו כאח וכבן וכתלמיד נאמן. עתה כאשר נסתיימו שנות עבודתי, העניק לי מטוב נכסיו ככתוב בתורה וסכום כסף, להתחיל בו את חיי החדשים. הנני מאושר, יש תכלית לחיי, ומנער הולל הפכתי לעובד חרוץ יודע ספר אשר משפחתו גאה בו. כל שאיפתי כיום לעזור למוכי גורל, כמוני בעבר, ועל כך תודתי לך השופט, אשר דנתני בצדק וביושר כאשר גזרה חכמת האלוקים, הנעלה ממושגי בני אנוש...

צלצול שעון הקיר, העיר את השופט קלטרזון מתרדמתו. הוא פקח את עיניו, ומבטו נתקל במכתב המונח לפניו על השולחן. אה! לו הייתי השופט אחימלך! הפטיר באנחת חרישית...

מקור: אוצרות הפרשה